

**РОЛЬ ВОЛОНТЕРСТВА У ЗМІЦНЕННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ (90-ТІ РР. XX –
ПЕРША ПОЛ. XXI СТ.)****Галина МЕЛЬНИЧУК,**Косівський інститут прикладного та декоративного
мистецтва Львівської національної академії мистецтв,
Косів (Україна); galyna_kv@ukr.net**THE ROLE OF VOLUNTEERING IN CONSOLIDATION OF
CIVIL SOCIETY IN UKRAINE (THE 1990S OF
THE 20TH AND EARLY 21ST CENTURIES)****Halyna MELNYCHUK,**Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts of Lviv
National Academy of Arts, Kosiv (Ukraine),
RESEARCHER ID: E – 2190-2018; ORCID 0000-0003-2922-6559

Мельничук Галина. Роль волонтерства в укріпленні громадянського общества в Україні. Цель исследования. Раскрыть характерные особенности волонтерского движения; его роль в укреплении гражданского общества; обозначить общественную необходимость в деятельности волонтерских организаций, как эффективного инструмента влияния на власть; очертить необходимость принятия мер в их поддержании на государственном уровне. **Научная новизна.** Впервые произведен комплексный подход к изучению способов сосуществования и сотрудничества волонтерских организаций с государственными институтами. **Методы.** Автор изучает деятельность волонтерских организаций в Украине и в европейских странах, используя исторические и сравнительные подходы к пониманию современной истории. **Выводы.** Исходя из существующей практики, необходимо разработать нормативное обеспечение волонтерской деятельности во всех сферах гражданского общества, которое будет огромным подспорьем для развития страны в целом.

Ключевые слова: волонтерское движение, гражданское общество, социальное движение, государственные институты, полезность, социальное волонтерство.

Вступ. У XXI ст. в Україні відбулися суттєві соціально-економічні зміни, пов'язані з подіями на Майдані, втратою частини території, військовими діями на Сході країни, які призвели до появи значної кількості переселенців і тимчасово переміщених осіб. Суспільство зіткнулося з актуальними для України проблемами: сепаратизмом, тероризмом, інформаційною агресією Російської Федерації. Значне поширення волонтерського руху обумовлене внутрішньополітичною кризою та зовнішньою агресією, поглибленням дисбалансу між здатністю держави ефективно виконувати свої функції та забезпечення основних потреб громадян.

Державні інституції виявилися не готовими швидко та ефективно приймати рішення в цих складних обставинах, що змусило вітчизняне громадянське суспільство продемонструвати вражаючу здатність до консолідації та мобілізації, взяти на себе вирішення найбільш гострих і невідкладних проблем¹.

Криза в економічній сфері, яка негативно позначилася на матеріальному становищі громадян, боротьба за владу, корумпованість правової та судової системи, вплив олігархів на прийняття управлінських рішень посилили кризові процеси в Україні. За таких умов волонтерський рух став невід'ємною частиною соціально-економічної структури суспільства.

Постановка проблеми. У розвинутому суспільстві, волонтерські об'єднання виконують роль посередника

між державою та громадськістю, забезпечуючи контроль над усіма гілками влади. Запобігаючи державній монополізації в різних сферах життя, волонтери допомагають вирішити соціальні, економічні, культурні проблеми суспільства. Крім цього, такі об'єднання безпосередньо впливають на економіку, збільшують національний дохід та створюють робочі місця.

Волонтерські організації в Україні потребують суттєвої державної підтримки. Тому пошук способів співіснування та співпраці волонтерських громадських організацій з державними установами, законодавче регулювання діяльності таких організацій – це широке поле для наукового вивчення у сфері новітніх суспільних відносин.

Мета дослідження. Головною метою статті є дослідження волонтерства як важливого суб'єкта громадянського суспільства, який має високий рівень довіри серед населення і суттєво впливає на прийняття державних рішень.

Історіографія та джерельна база. Дослідники вважають, що волонтерство існуватиме до тих пір, поки державні структури будуть неспроможні задовольняти соціальні потреби громадян, існуватимуть категорії людей, які потребують допомоги і тих, хто готовий цю допомогу надати².

Сучасний стан та особливості волонтерського руху висвітлювали: А. Капська, Р. Вайнола, І. Зверева,

¹ Pavlyuk K. Volonters'kyj ruch: zarubizhnyj dosvid ta vitchyznyanyani praktyky [Volunteer Movement: International Experience and National Practices], *Investyciyi: praktyka ta dosvid* [Investment: practice and experience], 2015, N 13–14, P. 90.

² Korniev's'kyj O. «Ukrayins'kyj volonters'kyj ruch u konteksti svitovoho dosvidu» [Ukrainian Volunteer Movement in the Context of Global Experience], *Stratehichni priorityty* [Strategic priorities], 2015, N 1, P. 95–100, URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/16-1436780076.pdf> (application date 11.09. 2017), title from the screen [in Ukrainian].

Н. Заверико, О. Карпенко, М. Доуел, П. Марш, Т. Рудякевич, В. Курбатова, С. Холостова, С. Маккарлі, Р. Лінч, Л. Коваль, Г. Лактіонова, С. Попов та інші. На думку І. Звереві, волонтерська робота – це добродійна діяльність, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот і суспільства в цілому. Людину, яка добровільно надає безоплатну соціальну допомогу та послуги інвалідам, хворим, особам і соціальним групам, що опинилися в складній життєвій ситуації, називають волонтером³.

Проблеми волонтерства і громадянського суспільства висвітлюють вітчизняні й зарубіжні науковці: О. Безпалько, Г. Вишлінський, Д. Горелов, В. Дементьєв, О. Корнієвський, Л. Кудринська, Д. Міханчук, В. Назарук, К. Павлюк, І. Тохтарова та інші. Результати цих досліджень у сфері волонтерської діяльності дають можливість поглибити знання про історію та розвиток процесу відносин у цій сфері. Водночас в сучасних умовах поглиблення демократизації актуалізується потреба визначення перспективних напрямків діяльності волонтерів у співпраці з державою.

Основна частина. Історично суспільний рух волонтерства виник на Заході. В середині XIX століття в 1859 році Анрі Дюнан, відомий французький письменник-журналіст, який був вражений наслідками кривавої битви при Сольферіно, запропонував створити Червоний Хрест – організацію, яка б працювала на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Принципами, сформульованими Анрі Дюнаном, керуються волонтерські організації усього світу.

Більшість дослідників виокремлюють XX ст. як головну віху в розвитку волонтерського руху, оскільки воно набуло рис масового соціального феномену. В Європі після закінчення Першої світової війни з'явилися люди, готові надавати допомогу постраждалим у війні. Саме в цей час були створені перші добродійні організації, був заснований Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS) під егідою ЮНЕСКО зі штаб-квартирою у Парижі⁴.

У своїй первинній суті поняття «волонтерство» прийшло до нас разом зі словами «громадянське суспільство», «демократія», «громадські організації». Без участі волонтерів важко уявити громадські організації й благодійність взагалі, без них унеможливується якісний суспільний контроль за діями влади та бізнесу.

Однак, визначення цього явища й досі потребує науково завершеного трактування, враховуючи всю його багатогранність. Відповідно до радянської традиції термін «волонтер», «волонтерський» (від лат. *voluntarius, voluntas* – добра воля) сприймався виключно у

воєнному контексті для позначення особи, яка добровільно вступила на військову службу. І лише у зв'язку з активізацією світового волонтерського руху в різних його формах в останній третині XX ст., розповсюдженням на пострадянському просторі у 1990-х роках діяльності численних благодійних організацій, програм обміну, цільових благодійних міжнародних програм, у суспільній свідомості термін «волонтерство» оформлюється та починає сприйматися як різновид суспільно-корисної діяльності, найчастіше безоплатної та соціально значимої, що надається фізичними особами – добровольцями з особистої ініціативи, або ж від недержавної некомерційної організації⁵.

Звертаючись до історичних витоків волонтерства в Україні, зазначимо, що за умов довготривалої бездержавності українського народу благодійництво було єдиним засобом забезпечення розвитку культури та освіти.

Дослідниця А. Огорчак зазначає, що «українці завжди опікувалися старими та немічними, вдовами, сиротами. Сильний допомагав слабшому. Великі справи робили разом. Чуйність, ніжність у взаєминах між людьми викликали захоплення у мандрівників, які приходили до нас із далеких країн»⁶.

У радянські часи добровільність зводилася до матеріальної допомоги, а добровільна праця мала політичне забарвлення. Об'єктами волонтерства були лише державні справи: великі будівництва, громадські роботи, шефство, наставництво, добровільництво тощо. Прикладом добровільної допомоги є проведення суботників, діяльність власних загонів та інші. Частка добровільності в цих справах була зовсім знецінена і перетворена на обов'язок. Як наслідок, у населення Радянського Союзу сформувалося негативне ставлення до подібних рухів, а з його розпадом, вищезазначені форми добровільної допомоги на деякий час майже зовсім були відсутні⁷.

З проголошенням незалежності держави волонтерство і благодійність в Україні розглядаються як особиста та добровільна справа кожної людини. У Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» зазначено, що «благодійна діяльність є не прибутковою і не передбачає будь-якої винагороди чи компенсації»⁸.

За короткий термін було видано низку нормативно-законодавчих актів щодо підтримки та розвитку волонтерського руху, зокрема у Законах України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р.), «Про соціальні послуги» (2003 р.), постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг» (2003 р.), розпорядженні «Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху» (2003 р.), добровільна праця волонтерів визнається як необхідна та суспільно корисна. Очевидним є те, що волонтерський рух тісно пов'язаний із соці-

³ Avuyeva I. "Social'nyj portret chleniv social'nych ruchiv, hromads'kyh orhanyzacyj ta politychnych partij" [Social Portrait of Members of Social Movements, Public Organizations and Political Parties], *Ukrayins'ke suspil'stvo*, 2003. *Sociolohychnyj monitoring* [Ukrainian society, 2003. Sociological monitoring], Kyiv, Instytut sociolohiji NAN Ukrayiny, 2003, P. 284.

⁴ Buzduhan Y. «Evolyuciya svitovoho volonters'koho ruchu» [Evolution of the World Volunteer Movement], *Viche* [Veche], 2013, N 12, P. 7–10, URL: [http://www.viche.info/journal/3716/\(application date 12.02.2018\)](http://www.viche.info/journal/3716/(application%20date%2012.02.2018)), title from the screen [in Ukrainian].

⁵ Kornyevs'kyj O. *Ukrayins'kyj volonters'kyj ruch u konteksti svitovoho dosvidu ...*, op. cit, P. 95–100.

⁶ Ohorchak A. «Rol' shkoly volonteriv u stanovleni osobystosti majbutnyoho socyal'noho pracivnyka» [The Role of Volunteer School in Molding a Personality of a Future Caseworker], *Zbyrnyk naukovykh prac' TPU* [Collection of scientific works of TPU], 2006, P. 16.

⁷ Lyach T. «Volonterstvo yak suspil'nyj fenomen» [Volunteering as a Social Phenomenon], *Problemy pedahohichnykh tehnolohij: zb. nauk. prac'. Volyns'kyj derzhavnyj unyversytet imeni L.Ukrayinky* [Problems of Pedagogical Technologies: Coll. sciences practice. Volyn State University named after L.Ukraine], Luc'k, 2004, Vol. 3–4, P. 139.

⁸ *Zakon Ukrayiny Pro blahodyjnu dijalnyst' ta blahodyjni orhanizaciju* [The Law of Ukraine on Charitable Activities and Charitable Organizations], URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>, title from the screen [in Ukrainian].

альною політикою держави і охоплює найрізноманітніші сфери людської діяльності: трудові відносини, соціальну підтримку та захист незапрацевдатних і малозахищених верств населення, медичну сферу, освіту, культуру.

У 90-х рр. ХХ ст. разом із відновленням традицій благодійності в Україні з'являється мережа соціальних служб для молоді, яка спричинила активний розвиток волонтерського руху. Соціальні служби створювались у всіх областях України паралельно з волонтерськими молодіжними загонами.

У 1993 році в Україні була створена «Програма волонтерів ООН» задля заохочення участі населення у громадській діяльності організації. У цей період активно здійснювалася підготовка волонтерів до реалізації різних вузькоспеціалізованих програм, а саме: робота з безпритульними, соціально-педагогічна підтримка дітей та молоді з особливими потребами, консультування у службі «Телефон Довіри», просвітницька профілактична діяльність з найгостріших проблем – наркозалежності, ВІЛ/СНІДу, тютюнопаління, зловживання алкоголем тощо. Праця волонтерів була суттєвою допомогою соціальним педагогам та соціальним працівникам⁹.

Поряд з державними організаціями, які залучали до діяльності волонтерів, почали створюватися громадські організації, метою діяльності яких було об'єднання та координація зусиль у сприянні розвитку волонтерського руху в Україні та захисті законних інтересів своїх членів. Однією з перших таких організацій був Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», створений у 1998 році. Заслужують на увагу зусилля Центру «Волонтер» в об'єднанні різних секторів українського суспільства для залучення уваги щодо досягнень та проблем волонтерського руху в Україні¹⁰.

Волонтерська робота спрямована, як правило, на найбільш актуальні проблеми, що існують у суспільстві. Типові види діяльності волонтерів у соціальній сфері – це догляд за хворими, людьми похилого віку та інвалідами, які перебувають вдома і в спеціалізованих установах, догляд за вмираючими в хоспісах, робота з ув'язненими, з дітьми в дитячих садках, школах, групах вільного часу, молодіжних клубах, допомога представникам етнічних меншин через консультування та відповідний супровід, допомога бездомним і безпритульним, збір коштів тощо.

Активізація волонтерського руху в Україні відбулася в 2014 р. у зв'язку з подіями на Майдані і воєнним конфліктом на Донбасі. До цього часу найбільш актуальними напрямками діяльності волонтерів були: допомога соціально незахищеним групам населення та благоус-трій громадського простору. Волонтерська допомога

зумовлювалася гострими потребами врятувати життя людей, підтримати бійців української армії, допомогти вимушеним переселенцям із зони конфлікту. Мобілізація ресурсів громадянського суспільства в Україні була реалізована саме через волонтерство у зв'язку із зовнішньою загрозою втрати територіальної цілісності української держави. Такий чинник не є типовим для активізації волонтерського руху в інших країнах світу. Це – наша українська специфіка. Уряди понад 80 країн, серед яких і найбільш розвинуті, сприяють розвиткові у своїх країнах національного волонтерського руху. Розглядаючи його як діючий інструмент розвитку суспільства, тому волонтерський рух має глобальний характер, а Україна вносить у нього гідну інноваційність¹¹.

Згідно даних соціологічного дослідження, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучерива спільно з КМІС, 32,5 % українців лише протягом травня-вересня 2014 року мали досвід переказів коштів на рахунки української армії, 23 % громадян скористалися допомогою благодійних фондів і волонтерських організацій, передавши кошти, речі та продукти саме через ці громадські інституції, 9 % громадян брали участь у магазинних акціях, купивши товари за списками для потреб армії та передавши їх волонтерам, особисто допомагали вимушеним переселенцям речами і грошима 7 % українських громадян. Безпосереднім збором коштів, ліків, речей і доставкою їх у зону проведення антитерористичної операції займалися 3 % українців, 32,5 % українців особисто переказали свої кошти на рахунки української армії¹².

Оптимізація механізмів державно-громадської взаємодії на всіх важливих напрямках, включаючи забезпечення інформаційної безпеки, має слугувати реалізація затвердженого Указом Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 рр. До основних проблем, які справляють негативний вплив на розвиток громадянського суспільства та забезпечення прав, свобод людини і громадянина, віднесені, серед інших, «...тимчасова окупація Російською Федерацією Автономної Республіки Крим і міста Севастополя та військова агресія Російської Федерації в окремих районах Донецької і Луганської областей...»¹³.

Важливою передумовою ефективності заходів з протидії інформаційній агресії, що проводяться організаціями громадянського суспільства є відносно високий рівень суспільної довіри до них. Так, згідно даних моніторингового опитування громадської думки населення України, проведеного Українським інститутом соціальних досліджень ім. О. Яременка та Центром

⁹ Prohrama volonteriv OON [UN Volunteer Program], URL: <http://eco.iteach.com.ua/partners/onlinevolunteering> (application date 16.02.2018), title from the screen [in Ukrainian].

¹⁰ Menedzhment volonters'kych hrup vyd A do Ya: navch. metod. posyb. [Management of Volunteer Groups: Ins and Outs], Za red. T. Lyach; avt. kol.: Z. Bondarenko, T. Zhuravel', T. Lyach, Kyiv, Verso-04, 2012, P. 202.

¹¹ Pan'kova O., Kasperovych O., Uschenko O. "Rozvytok volonters'koyj dyal'nosti v Ukraini yak proyav aktyvizatsiyi sotsial'nykh resursiv hromadyans'koho suspil'stva: spetsyfika, problemy ta perspektyvy" [Development of Volunteering in Ukraine as a Manifestation of Mobilization of Social Resources of Civil Society: Specifics, Problems and Perspectives], *Ukrayins'kyj sotsium* [Ukrainian SOCIETY], 2016, N 2 (57), P. 27.

¹² Sociolohychnе doslydzhennya provedene Fondom «Demokratychni initsyatyvy» im. Il'ka Kucheriva spyl'no z KMYS [Sociological Study Conducted by Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation Together with Kyiv International Institute of Sociology], URL: http://dif.org.ua/ua/commentaries/sociologist_-view/32anzh-miski-zhiteli.htm, (application date 19.01.2018), title from the screen [in Ukrainian].

¹³ Natsional'na stratehiya spryannya rozvytku hromadyans'koho suspil'stva v Ukraini na 2016-2020 roky: zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vyd 26 lyutoho 2016 roku N 68/2016 [National Strategy to Promote the Development of Civil Society in Ukraine for 2016-2020: Approved by the Decree of the President of Ukraine dated February 26, 2016 N. 68/2016], URL: <http://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>, title from the screen [in Ukrainian].

«Соціальний моніторинг», станом на кінець 2015 р. лідерами громадської довіри були: волонтери (74 %), громадські об'єднання (61 %) та Збройні Сили України (61 %). Для порівняння, баланс довіри-недовіри до основних інститутів державної влади був переважно негативним¹⁴.

Волонтери і громадські активісти проводять потужну контрпропагандистську та інформаційно-просвітницьку діяльність спрямовану на спростування конкретних повідомлень російських, проросійських та сепаратистських ЗМІ, зокрема відомими медійними проектами цього напрямку стали сайт «Stopfake», сайт «Інформаційний спротив», онлайн-газета «Euromaidan Press», які своїм основним завданням визначають протидію зовнішнім загрозам в інформаційному полі, які постають перед Україною в найважливіших сферах: воєнній, економічній, політичній та інформаційної безпеки. Ресурс не лише оперативну інформацію про події в Україні, але й надає аналітику, підготовлену власними і запрошеними українськими та іноземними експертами з неурядових і державних організацій¹⁵.

Така активність громадян пов'язана з кризовими явищами всередині країни і зовнішніми впливами, які поставили під загрозу існування України як національної держави, що було сприйнято громадянами як особистий виклик, загрозу їх самоідентифікації¹⁶.

У сучасному громадянському суспільстві організація роботи волонтерів у державних і громадських організаціях вийшла на якісно новий рівень. Передусім, актуалізувалися питання менеджменту волонтерських програм, відпрацьовуються механізми залучення добровольців до різних напрямів суспільної діяльності. Волонтерські об'єднання виконують роль посередника між державою та широким колом громадськості, забезпечуючи контроль над усіма гілками.

Ступінь уваги до волонтерства в країні засвідчує рівень розвитку громадянського суспільства, як сфери соціальних відносин. Сьогодні волонтери швидко та ефективно вирішують найважливіші питання, які стосуються різних сфер життя суспільства. Це свідчить про високий рівень самоорганізації українців, який гартувався і продовжує змінюватися під тиском серйозних викликів сучасності¹⁷.

Волонтерська діяльність має глобальний вимір, але в різних країнах вона має своєрідну культурну, економічну та політичну сутність. У Європі існує багато моделей надання соціальних послуг – це або прерогатива держави, або держава співпрацює з волонтерами. Інколи

згадану функцію перебирають представники бізнесу: 40 % мультинаціональних компаній у світі мають волонтерські програми, співпрацюють із громадськими організаціями.

Близько 100 мільйонів європейців бере участь у волонтерському русі, створюючи 5 % ВВП Європейського Союзу. В багатьох європейських країнах існують вкорінені традиції волонтерства, взаємної підтримки та громадянської активності. Згідно з дослідженнями Європейської Комісії, найбільший рівень волонтерської активності спостерігається в Австрії, Швеції, Нідерландах та Великій Британії, де більше 40 % дорослого населення залучені у волонтерську діяльність. У цих країнах частка внеску волонтерів у національну економіку сягає 3-5 % ВВП. Однак, в інших європейських країнах волонтерський рух є менш розвиненим, зокрема в Італії, Болгарії, Греції та Литві волонтери становлять менше як 10 % від дорослого населення. Ця невідповідність може бути пояснена історичними обставинами розвитку або типом системи соціального забезпечення в окремих державах. Крім того, значний вплив на організацію волонтерської діяльності чинить рівень економічного розвитку країни¹⁸. Важливість волонтерства в усьому світі підтверджується його визнанням ООН як безкорисливої суспільно корисної праці на добровільній основі. ООН у своїх резолюціях рекомендувала усім країнам врахувати необхідність розвитку волонтерського руху в своїх програмах соціально-економічного розвитку, ліквідувати законодавчі бар'єри, що перешкоджають волонтерській діяльності, надати правовий статус та соціальний захист волонтерам. Щоб підкреслити значення волонтерської праці та подолати бар'єри, які все ще залишаються перед волонтерським рухом, Європейська Комісія визначила чотири головні цілі Європейського руху волонтерства: зменшення перешкод для волонтерства в ЄС; зміцнення волонтерських організацій і покращення якості волонтерства; суспільне визнання волонтерської діяльності; збільшення обізнаності з її цінностями та важливістю¹⁹.

Вагомим внеском у розвиток волонтерства в світі й в Україні зокрема, є міжнародні програми та проекти, серед яких – Conservation Volunteers, Appalachian Trail Conference, Inti Wara Yassi, програми розвитку загальної освіти та англійської мови. Добровольці Організації Об'єднаних Націй по всьому світу допомагають всім охочим працювати за кордоном заради розвитку охорони здоров'я, допомоги потерпілим від катастроф та стихійних лих тощо.

¹⁴ Dynamika rivnya doveryi sotsyal'nym instytutam ta orhanam vlady naprykinci 2015 roku: Ukrayins'kyj ynstitut social'nyh doslidzhen' imeny O. Yaremenka; Zentr «Sotsyal'nyj monytorinh» [Dynamics of the Level of Credibility towards Social Institutions and Authorities at the End of 2015: Oleksandr Yaremenko Ukrainian Institute of Social Research;], Zentr «Sotsyal'nyj monytorinh» [Social Monitoring Centre], URL: [http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/\(application date 02.02.2018\), title from the screen \[in Ukrainian\].](http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/(application date 02.02.2018), title from the screen [in Ukrainian].)

¹⁵ Yablonskyi V. M., Balakirieva O. M., Bondar T. V. ta in Uchast' hromads'kykh obyednan' u protydyi informacynij ahresiji [Participation of Public Associations in Counteraction against Cyber Attacks of the Russian Federation], URL: [http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AZ-Protid-ya--nformagres---166e3.pdf \(application date 24.10.2017\), title from the screen \[in Ukrainian\].](http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/AZ-Protid-ya--nformagres---166e3.pdf (application date 24.10.2017), title from the screen [in Ukrainian].)

¹⁶ Kornievskiy O. Volonters'kyj ruch: svytovyj dosvid ta ukrajins'ki hromadyans'ki praktyky: [analyt. dop.], [Volunteer Movement: World Experience and Ukrainian Civic Practices], Kyiv, NYSD, 2015, P. 36.

¹⁷ Tohtarova Y. Volonters'kyj ruch v Ukrayini: shlyach do rozvytku hromadyans'koho suspil'stva yak sfery social'nyh vydnosyn [Movement in Ukraine: Way to Develop Civil Society as a Social Sphere], Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriadvannia [Theory and Practice of Public Administration and Local Self-Government], 2014, N 2, URL: [http://el-zbirndu.at.ua/2014_2/5.pdf, \(application date 12.11.2017\), title from the screen \[in Ukrainian\].](http://el-zbirndu.at.ua/2014_2/5.pdf, (application date 12.11.2017), title from the screen [in Ukrainian].)

¹⁸ Dyemyentyev V. Volonterstvo – ruch scho zmynyuye suspil'stvo [Volunteering – a Movement that Changes Society], Sajt Vseukrajins'koi gromads'koi organizacii «Poruch» [The site of the All-Ukrainian corporate organization "Poruch"], 2015, Access: URL: [http://poruch.ua/volonterstvo-ruh-shho-zminyuye-suspilstvo.html \(application date 29.09.2017\), title from the screen \[in Ukrainian\].](http://poruch.ua/volonterstvo-ruh-shho-zminyuye-suspilstvo.html (application date 29.09.2017), title from the screen [in Ukrainian].)

¹⁹ Dyemyentyev V. Volonterstvo – ruch scho zmynyuye suspil'stvo ..., op. cit, 2015.

Агентство з міжнародного розвитку США (USAID) для підтримки громадянського суспільства і волонтерської діяльності створює проекти для некомерційних чи комерційних неурядових організацій: «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (Decentralization Offering Better Results and Efficiency – DOBRE)», що передбачає фінансування діяльності громадських організацій, «Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні «Гідна Україна», «Об'єднуємося заради реформ», «Україна: верховенство права», «Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність» та ін. За результатами проведеного USAID дослідження Україна за рівнем розвитку громадянського суспільства випереджає інші країни пострадянського простору (не враховуючи Балтійські країни). З отриманням безвізового режиму з європейськими країнами було знято основний бар'єр, що гальмував розвиток волонтерства в Україні. Це дало змогу легально влаштуватися волонтером за кордоном – працювати без оплати і отримати важливий досвід волонтерської роботи. Багато молодих людей вже скористалися такою можливістю, і при цьому активізувався обмін волонтерським досвідом.

Висновки. Добровільне здійснення волонтерської діяльності, на різних рівнях пов'язує між собою функціонування важливих сфер життя, а саме державної, громадської та приватної. Тому всі державні інституції, органи та товариства мають дбати про безперервний розвиток волонтерства, використовуючи для цього усі можливі засоби та ресурси.

Висвітлення інформації про волонтерський рух в Україні сприятиме ширшому залученню людей до благодійної діяльності та стане поштовхом для розбудови та розвитку країни. Україна обрала демократичний шлях розвитку й поступово рухається у напрямку вдосконалення громадянського суспільства, яке неможливе без належного контролю, який, в тому числі, проводять громадські організації та волонтерські рухи.

Halyna Melnychuk. The Role of Volunteering in Consolidation of Civil Society in Ukraine. The goal of the research. The article is an in-depth study of the major concerns of the volunteer movement under current conditions and its role in consolidation of civil society. The increase in activities of the volunteer movement in Ukraine took place in 2014 in relation to the events in Maidan and military conflict in Donbas. Volunteer help resulted from the pressing need to save people's lives, support the soldiers of Ukrain-

ian army and assist the internally displaced persons from the conflict zone. Mobilization of resources by engaging civil society of Ukraine was carried out through volunteering. The author of the article provides insight into traditions of volunteering, mutual aid and civil activity in European countries. She defines the focus areas of the volunteers and emphasizes the need to assume a comprehensive set of measures regarding their support by state institutions.

Scientific novelty. Peculiar features and axes of activities of volunteering in modern Ukraine are covered for the first time in Ukrainian historiography. It is substantiated that prompt self-organization of concerned citizens under difficult circumstances provided a powerful impetus for the new volunteering: protection of the rights and freedoms of citizens and preservation of a sovereign independent state.

Conclusions. Activity of volunteer organizations under complicated social and political conditions is by far more efficient as opposed to that of state institutions burdened with time-consuming bureaucracy. The mass media and the latest information technologies helped to quickly bring volunteer programs and projects to the level of their practical implementation. Volunteers form the core of civil society as events in recent years have shown. However, the ultimate result is lost without clear organization of cooperation between public and power structures. Thus, the above-mentioned points out the necessity of developing standard provision of volunteer services in all spheres of civil society, meeting the requirements of time, while promotion of volunteer movement will contribute to the wider engagement of people in charity activities and become an impetus for social advancement and national development.

Key words: Volunteer movement, civil society, social movement, voluntary sector, benefits of volunteer work, social volunteering.

Halyna Melnychuk – PhD in History, Assistant Professor of the Department of History of Art and Liberal Sciences of Kosiv Institute of Applied and Decorative Arts of Lviv National Academy of Arts. The range of scientific interests is the socio-cultural and socio-economic history of Ukraine of the late 20th century-early 21st century, as well as the development and formation of national civil society.

Галина Мельничук – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії мистецтва та ліберальних наук Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв. Спектр наукових інтересів – соціально-культурна та соціально-економічна історія України кінця ХХ століття – початку ХХІ століття, а також розвиток та формування національного громадянського суспільства.

Received: 10.04.2018

Advance Access Published: June, 2018

© H. Melnychuk, 2018

²⁰ Dashkevych H. Hromadyans'ke suspyl'stvo Ukrayiny prohresuye [The Civil Society of Ukraine is Progressing], URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27134700.html> (application date 14.02.2018), title from the screen [in Ukrainian].